

nytt
från **FSS**

FORENINGEN
SVERIGES
SOCIALCHEFER

Red. Arne Borg

Varför forskning?

Inom föreningen har en arbetsgrupp bildats för forsknings- och utvecklingsarbete. Birger Stark är en av gruppens ledamöter och han har i följande "programförklaring" försökt peka på några motiv och skäl till varför forskning inom det sociala verksamhetsområdet är viktigt och varför denna forskning bör vara fältanknuten.

1. Under de senaste 20 åren har verksamheten i socialtjänsten utökats mycket snabbt. Betydande resurser har tillskjutits. Ansvarsområdet är mycket brett. Det handlar om allmänt förebyggande insatser, strukturiinriktade insatser, individ- och familjeinriktade insatser med vård och behandling, serviceinsatser av olika slag med stora grupper människor. Socialtjänsten har en stor betydelse för människors levnadsvillkor lokalt. Samtidigt har socialtjänsten en stor splittring beträffande insatser och satsningar kommuner emellan.

Samverkansbehov finns med andra myndigheter och organisationer och enligt socialtjänstlagen har socialnämnden ett särskilt ansvar för att utveckla samverkan- och samarbetsfrågor med andra. Komplikationer i uppbyggnaden av verksamheten finns i socialtjänstlagens 3 § med ett yttersta ansvar som drabbar socialnämnden.

I denna turbulenta tillvaro finns idag krav på rationell verksamhet

med god ekonomi. Krav på en organisation som är anpassad till människors krav på innehåll och möjlighet att vara med och bestämma om insatserna. Kravet på samverkan med andra i socialtjänstens gränsområden, kanske framför allt gentemot skola och sjukvård. Kring alla dessa områden finns ingen specifik forskning som tar hänsyn till ansvaret, organisationen, socialtjänstens tradition och organisation.

När forskning bedrivs i dessa frågor sker det utifrån olika institutioner inom högskolor och universitetsvärlden. Dessa forskningsinsatser går ut ifrån institutionens forskartradition, bristande kännedom om fältet och fältets krav, och omedvetenhet om de problem och frågeställningar som är forskningsbara utifrån fältarbetets horisont. Skall man få en forskning på fältets villkor, med kvalitet och krav på vetenskaplig forskningsmetod och belysning av frågorna måste forskarfrågor formuleras inifrån socialtjänsten själv, teorier om förklaringsmodeller byggas upp där också forskning genomförs där. Inte minst gäller det den forskning som har att göra med ekonomi, organisation, metoder och arbetssätt för socialtjänsten.

2. Forskningsverksamhet inom socialt arbete som det definieras i socialtjänstlagen sker inom olika institutioner i universitets- och högskolevärlden. Pedagogiska institutioner, socialmedicinska institutioner, psykologiska institutioner, institutioner för socialt arbete är några av dessa institutioner.

Egentligen är det bara i Göteborg man har försökt utveckla en fältanknuten forskning till utbildning i ämnet socialt arbete. Med den avsaknad av koppling mellan fält och forskning som sker utarmas också grundutbildningen kring viktiga och väsentliga frågor som berör ämnet socialt arbete i dess bredd.

Utbildningsmaterial, beskrivningar av verksamheten i utbildning med forskarögon som har fältkontakt utarmar utbildningen och gör den säm-

re än den behöver vara. Med en fältförankrad forskning kan också utbildningsinstitutionerna tillföras utbildningsmaterial som är av värde för att förbättra grundutbildningen.

3. För att tillvarata kunskaper och erfarenheter som olika socialarbetare gör kring människors levnadsvillkor, socialtjänstens möte med människor i olika vård- och omsorgssituationer och för att finna beskrivningar och förklaringsmodeller till vad som sker i dessa möten är det viktigt att forskning kring skeden, arbetssätt och metoder sker direkt i och kring fältarbetet. Det är också det enda möjliga sätt att på sikt utveckla arbetssätt, arbetsmetoder för socialt arbete också få en forskning och en utveckling av arbetssättet utifrån de grundläggande intentioner som socialtjänstlagen innehåller för begreppet socialt arbete.

4. Socialtjänst i kommunal tappning lever under alldeles speciella villkor. Detta gäller inte minst de politiska villkor som socialtjänsten lever under nära kontakt med beslutsfattare, med en ständig utsatthet för opinioner av skilda slag för insatser inom socialtjänstens ansvarsområde. Det är viktigt att dessa kraftfält i och inom socialtjänsten kan analyseras, beskrivas och redovisas i forskningsbara termer. För mig är det helt otänkbart att sådana forskningsfrågor skall hanteras utifrån institutionsnivå på universitet och högskolor.

5. Etiska frågor i socialtjänsten blir alltmer intressanta att analysera och beskriva. Med den utveckling som sker med krav på ökad social kontroll, möjligheter att på olika sätt manipulera människor genom formellt och informellt tvång, registreringsmöjligheter i ADB-sammanhang etc gör det nödvändigt att också utveckla en etisk hållning till väsentliga frågor i socialtjänsten. Utveckling av sådant förhållningssätt underlättas och förstärks om det grundar sig på forskning, dokumentation och beskrivning av etiska

komplikationer och frågeställningar i socialt arbete direkt i sådana situationer där etiska frågor möter socialarbetaren. Det är också naturligt och självklart att kring dessa frågor forskningen sker på fältnivå och med definierade frågeställningar om etik och socialt arbete utifrån de olika socialarbetargrupper som finns inom socialtjänsten.

De motiv som jag skissat för att bedriva en forskning inom socialtjänsten får inte skymma kravet på forskarkompetens och forskarkunskap i socialtjänsten. I avvaktan på att sådan kompetens kan byggas upp och knytas direkt till socialtjänsten är det viktigt att ett vetenskapligt förhållningssätt, vetenskapliga metoder i forskarsammanhang tillförs socialtjänsten genom ett samarbete och samverkan mellan fält och forskning vid universitet och högskolor. Olika modeller för att utveckla ett sådant samarbete och en sådan samverkan bör prövas och utvecklas.

När en anhörig blir dement

MACE & RABINS

Døgnet som aldri tar slutt

På senare år har intresset för äldre personer/patienter boende ute i samhället och deras anhöriga ökat. I andra länder har anhörigas roll inom äldreomsorgen debatterats under

lång tid. I Sverige byggdes institutioner under 1960-talet ut i mycket hög utsträckning. Om man skall ha samma grad av omhändertagande framöver, måste ett stort antal sjukhem byggas. Detta är emellertid ur många synpunkter inte möjligt. Svensk äldreomsorg förändras nu kontinuerligt i motsatt riktning och fler hjälpbehövande personer kommer att vårdas i hemmet i stället för på institution. Det kommer att ställas högre krav på anhöriga till äldre människor. En av de vanligaste sjukdomar som drabbar människor i åldrandet är demenssjukdom. Nästan hälften av de personer som är 95 år eller äldre har demenssjukdom. Vid 85 års ålder är antalet 20 % och vid 80 års ålder har siffran sjunkit till 9 %.

Att vara anhörig till någon som drabbats av demenssjukdom är kanske något av det svåraste man kan utsättas för. Man ser en kär nära person förändras och försämrans intellektuellt, emotinellt och motoriskt. Processen fortgår långsamt och i början av sjukdomen är man som anhörig oftast inte ens medveten om att det är fråga om en sjukdom. Man lever med in i processen och skyller kanske på att symptomen beror på ålder, stress eller något annat. Man befinner sig i en svår situation och skuld- och ensamhets-känslor samt psykosomatiska symptom är mycket vanliga. Man känner sig ofta orolig att man inte sköter sin sjuke anhörige på rätt sätt, man är uttröttad och känner sig hjälplös.

Gyldendal, Norsk Forlag, har givit ut en översättning (Christian Bjoro) av en bok, vars originaltitel är "The 36 hour day" skriven av Nancy L Mace och Peter W Rabins.

I boken finns 12 kapitel. Dessutom finns två kapitel som är direkt anpassade för Norges vidkommande, en medicinsk och en social del.

Tyngdpunkten i boken är en beskrivning av demenssymptom och processen samt konsekvenser av dessa. Boken tar upp de problem

som uppstår då en dement person lever ensam exempelvis när man inte längre klarar att köra bil, när man måste sluta sitt arbete eller inte längre kan bo kvar därhemma. Här finns handfasta förslag på åtgärder man kan vidtaga för att förenkla för patienten i hans dagliga liv. Kommunikationen mellan patient och nära anhörig diskuteras också.

Ca 40 sidor behandlar dagliga problem, medicinska och psykologiska, som uppstår i kontakten med dementa personer. Kapitel 8 tar upp de rollförändringar man utsätts för i familjen och vilka praktiska konsekvenser det kan få. Om man som anhörig har vårdat en dement person länge, kan säkert rätt mycket av det som boken förmedlar verka självklart. Det måste dock kännas som en lindring att få läsa om att det faktiskt är naturligt att man själv reagerar t ex med ilska, irritabilitet eller psykosomatiska symptom. Vikten av att som anhörig ge sig själv möjlighet till vila och rekreation tas upp.

Sista kapitlet tar upp den forskning som bedrivs i dag. Boken kommer att vara en utmärkt hjälp för anhöriga och kan också användas i utbildningssyfte för personal som skall arbeta med äldre dementa personer. Denna norska översättning är tveklöst ett mycket fint komplement till diskussionen om demensvården nu ock i framtiden.

Görel Bråne

Intressant genomgång om arbetslösheten och socialvården

TOMMY LUNDSTRÖM

Arbetslösheten och socialvården

En historisk studie 1906–1985.

Rapport i socialt arbete nr 28 – 1986. Stockholms universitet – Socialhögskolan.